Sunnhet og kompletthet av sekventkalkyle for utsagnslogikk

Sekventkalkyle

System for å bevise sekventer

fra aksiomer

$$\Gamma, A, \Delta \Rightarrow \Pi, A, \Theta$$

ved hjelp av regler

$$\frac{\Gamma, \Delta \Rightarrow \Pi, A}{\Gamma, (\neg A), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma, A \Rightarrow \Delta, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (\neg A), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, A, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \wedge B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma \Rightarrow \Delta, A, \Pi \qquad \Gamma \Rightarrow \Delta, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \wedge B), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, A, \Delta \Rightarrow \Pi \qquad \Gamma, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \vee B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma \Rightarrow \Delta, A, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \vee B), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, \Delta \Rightarrow \Pi, A \qquad \Gamma, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \rightarrow B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma, A \Rightarrow \Delta, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \rightarrow B), \Pi}$$

Bevis

er oppstilling som viser hvordan nye sekventer kan avledes fra aksiomer ved hjelp av reglene i null eller flere trinn

$$\dfrac{Q, P, V \Rightarrow Q, R \qquad R, P, V \Rightarrow Q, R}{(Q \vee R), P, V \Rightarrow Q, R}\ {\color{red}V\vee}$$

$$\dfrac{(Q \vee R), P, V \Rightarrow Q, R \qquad P, V \Rightarrow Q, R, P}{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow Q, R}\ {\color{red}V \rightarrow}$$

$$\dfrac{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow Q, R \qquad (P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow V, R}{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow (Q \wedge V), R}\ {\color{red}H\wedge}$$

$$\dfrac{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow (Q \wedge V), R \qquad (P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow (Q \wedge V), V}{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow (Q \wedge V), (R \wedge V)}\ {\color{red}H\wedge}$$

$$\dfrac{(P \rightarrow (Q \vee R)), P, V \Rightarrow (Q \wedge V), (R \wedge V)}{(P \rightarrow (Q \vee R)), (P \wedge V) \Rightarrow (Q \wedge V), (R \wedge V)}\ {\color{red}V\wedge}$$

$$\dfrac{(P \rightarrow (Q \vee R)), (P \wedge V) \Rightarrow (Q \wedge V), (R \wedge V)}{(P \rightarrow (Q \vee R)), (P \wedge V) \Rightarrow (Q \wedge V) \vee (R \wedge V)}\ {\color{red}H\vee}$$

$$\dfrac{(P \rightarrow (Q \vee R)), (P \wedge V) \Rightarrow (Q \wedge V) \vee (R \wedge V)}{(P \rightarrow (Q \vee R)) \wedge (P \wedge V) \Rightarrow (Q \wedge V) \vee (R \wedge V)}\ {\color{red}V\wedge}$$

Teoremer

er sekventer som kan bevises på denne måten

Sekvent er gyldig

hviss det ikke finnes noen valuasjon som gjør alle formlene til venstre sanne og alle formlene til høyre gale.

Sekventkalkylen er sunn:

Alle teoremer er gyldige

fordi alle aksiomer er gyldige $\Gamma, A, \Delta \Rightarrow \Pi, A, \Theta$

og alle regler bevarer gyldighet

$$\frac{\Gamma, \Delta \Rightarrow \Pi, A}{\Gamma, (\neg A), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma, A \Rightarrow \Delta, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (\neg A), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, A, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \wedge B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma \Rightarrow \Delta, A, \Pi \quad \Gamma \Rightarrow \Delta, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \wedge B), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, A, \Delta \Rightarrow \Pi \quad \Gamma, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \vee B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma \Rightarrow \Delta, A, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \vee B), \Pi}$$

$$\frac{\Gamma, \Delta \Rightarrow \Pi, A \quad \Gamma, B, \Delta \Rightarrow \Pi}{\Gamma, (A \to B), \Delta \Rightarrow \Pi} \qquad \frac{\Gamma, A \Rightarrow \Delta, B, \Pi}{\Gamma \Rightarrow \Delta, (A \to B), \Pi}$$

Gyldighet er altså en egenskap som går i arv blant teoremer.

Gyldighet arves

$$Q, P, V \Rightarrow Q, R \qquad R, P, V \Rightarrow Q, R$$

$$V\lor$$

$$(Q \lor R), P, V \Rightarrow Q, R \qquad P, V \Rightarrow Q, R, P$$

$$V \rightarrow$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)), P, V \Rightarrow Q, R \qquad (P \rightarrow (Q \lor R)), P, V \Rightarrow V, R$$

$$H\land$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)), P, V \Rightarrow (Q \land V), R \qquad (P \rightarrow (Q \lor R)), P, V \Rightarrow (Q \land V), V$$

$$H\land$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)), P, V \Rightarrow (Q \land V), (R \land V)$$

$$V\land$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)), (P \land V) \Rightarrow (Q \land V), (R \land V)$$

$$H\lor$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)), (P \land V) \Rightarrow (Q \land V) \lor (R \land V)$$

$$V\land$$

$$(P \rightarrow (Q \lor R)) \land (P \land V) \Rightarrow (Q \land V) \lor (R \land V)$$

Sekventkalkylen er komplett

Alle gyldige sekventer er teoremer

Systemet er sterkt nok til at alle gyldige sekventer kan bevises

Sekventkalkylen er komplett

Fire grunner

- Alle gyldige sekventer uten konnektiver er teoremer
- Enhver sekvent med konnektiver matcher undersiden av minst en regel
- Sekventene over streken er alltid enklere (har færre konnektiver) enn sekventen under streken.
- Alle regler bevarer gyldighet også nedenfra og opp

Til sammen sikrer dette at alle gyldige sekventer kan bevises

Sekventkalkylen er komplett

Fordi:

Kan avledes ved en regel fra enklere, gyldige sekventer

Aksiom!

Nei

Ja

Inneholder konnektiver?

Gyldig sekvent

Sekventkalkylen er komplett

“Graderer” nå sekventene etter hvor mange (forekomster av) konnektiver de inneholder:

De enkleste inneholder ingen, og en sekvent er enklere enn en annen hviss den inneholder færre forekomster.

Sekventkalkylen er komplett

Bevisbarhet

går nå i arv blant alle gyldige sekventer:

- Alle gyldige sekventer uten konnektiver er bevisbare, og
- Gyldige sekventer med konnektiver arver bevisbarhet fra enklere, gyldige sekventer.

Første ordens predikatlogikk

Kermit kysser Askepott

Første ordens predikatlogikk

relasjonssymbol
predikatsymbol

Kysser(kermit,askepott)

individkonstanter

  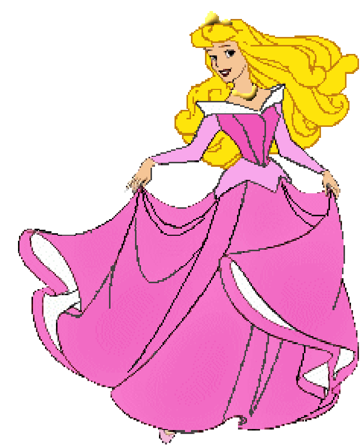

$$\text{kysser(kermit,askepott)} \wedge \text{danser(snehvit)} \wedge \text{danser(aurora)}$$

  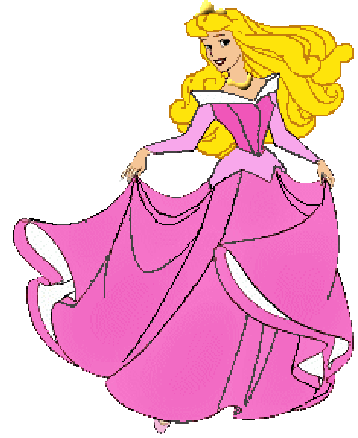

danser(askepott) $\wedge$ danser(snehvit) $\wedge$ danser(aurora) $\wedge$ danser(jasmin)

Kvantor/kvantifikator

$\forall x$ danser(x)

De to formlene betyr det samme når domenet består av disse fire

$\forall x\ (\text{prinsesse}(x) \rightarrow \text{danser}(x))$

$\exists x\ \text{hamrer}(x)$

$\exists x\ (\text{and}(x) \wedge \text{hamrer}(x))$

$\neg\ \exists x\ (\text{prinsesse}(x) \wedge \text{hamrer}(x))$

Ingredienser i første ordens predikatlogikk

- (Individ)variabler: x,y,z,..
- (Individ)konstanter: a,b,c,… (kermit, askepott,..)
- Funksjonssymboler/Function constants: f,g,h,…
- Relasjonssymboler/Predicate constants: p,q,r,… (prinsesse, danser, kysser,..)
- Konnektiver $\rightarrow$, $\wedge$, $\vee$, $\neg$ (evt. true, false)
- Kvantorer $\forall$, $\exists$
- Parenteser), (

Regler for hvordan disse kan kombineres til velformete formler…
Kommer tilbake til dette…

En tolkning/interpretation består av

- Et domene: en ikke-tom mengde D
- Et element ("individ") i domenet D for hver individkonstant
- Et element ("individ") i domenet D for hver individvariabel
- En (n-ær) relasjon over D for hvert (n-ært) relasjonssymbol
- En (n-ær) funksjon over D for hvert (n-ært) funksjonssymbol

- Spesielt: Hver unær relasjon tolkes som en delmengde av D

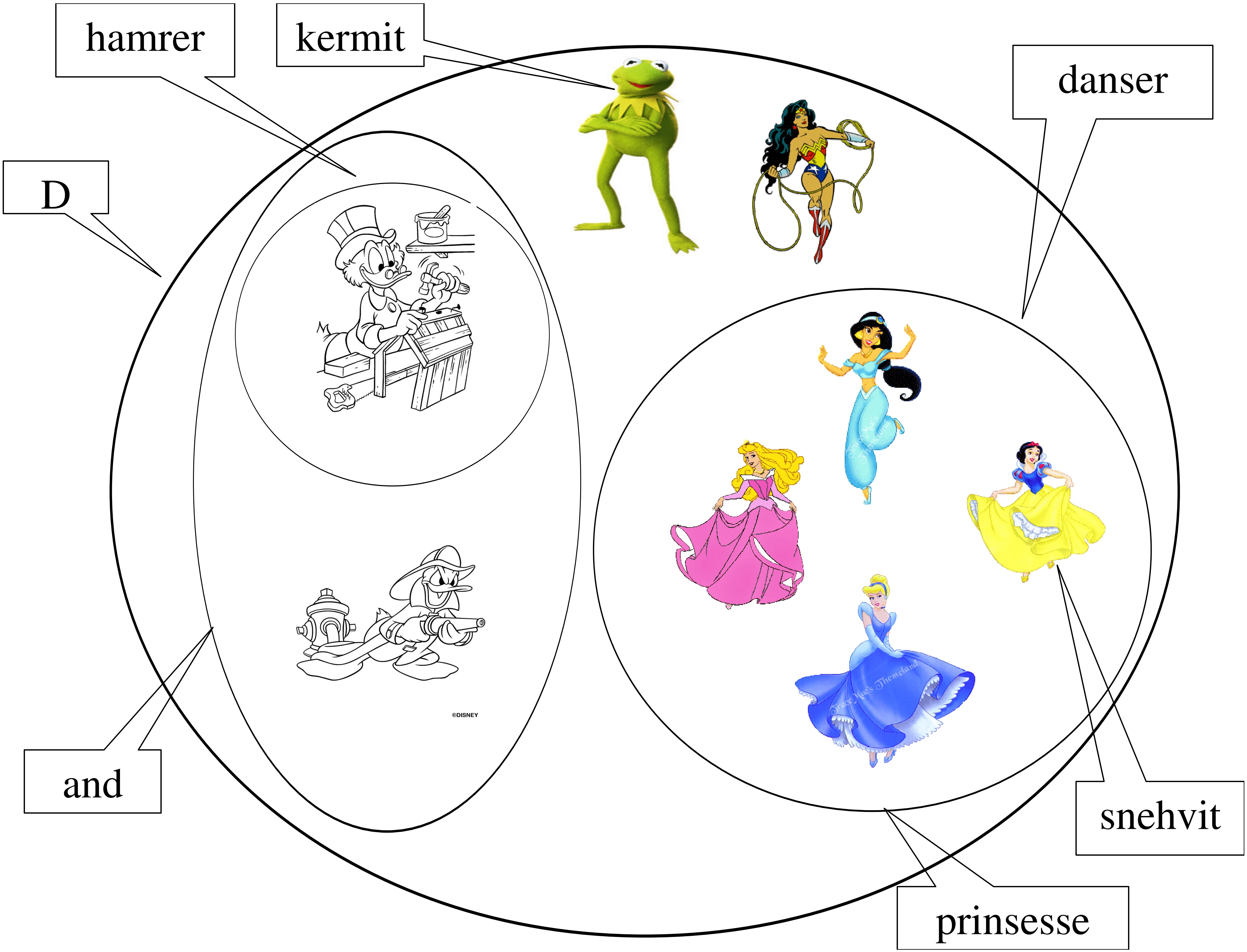
hamrer
kermit
danser
D
and
prinsesse
snehvit
©DISNEY

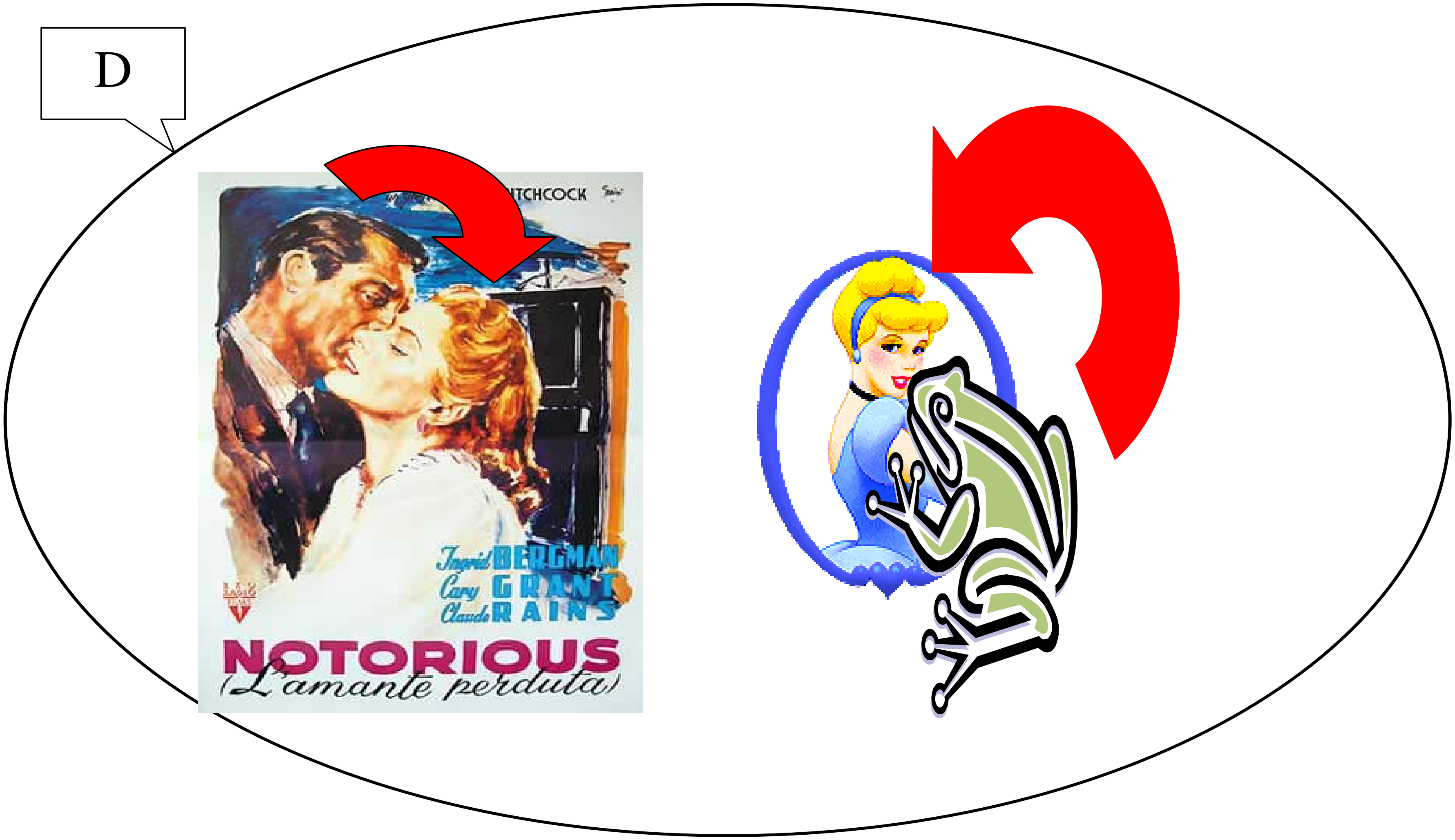

kysser(cary,ingrid) $\wedge$ kysser(kermit,askepott)

Det binære relasjons-symbolet kysser tolkes som en binær relasjon på D

$$\forall x(\text{prinsesse}(x) \rightarrow \exists y\ (\text{frosk}(y) \wedge \text{kysser}(y,x))$$

$$\neg\forall y(\text{frosk}(y) \rightarrow \exists x\ (\text{prinsesse}(x) \wedge \text{kysser}(y,x))$$

Mini-sudoku

	1	2	3
1	3	2	1
2	1	3	2
3	2	1	3

	1	2	3
1	3	2	1
2	1	3	2
3	2	1	3

Diagrammet viser en ternær relasjon mellom tall:

R(2,3,1) betyr at ruten i kolonne 2 og rad 3 inneholder 1.

R(3,2,2) betyr at ruten i kolonne 3 og rad 2 inneholder 2.

R(1,1,3) betyr at ruten i kolonne 1 og rad 1 inneholder 3.

Snakker om tallene 1,2,3:

	1	2	3
1	3	2	1
2	1	3	2
3	2	1	3

For hvert tall: Hver kolonne inneholder en rute med det tallet, altså:

For hvert tall x : for hver kolonne y : finnes rad z slik at
tallet x står i ruten felles for kolonnen y og raden z

$\forall x \forall y \exists z \, R(y,z,x)$

For hvert tall: Hver rad inneholder en rute med det tallet, altså:

For hvert tall x : for hver rad z : finnes kolonne y slik at
tallet x står i ruten felles for kolonnen y og raden z

$\forall x \forall z \exists y \, R(y,z,x)$

Forhold mellom variabler og kvantifikatorer: Frie og bundne variabler. Skop.

Enhver frosk kysser en prinsesse som alle riddere elsker

$$\forall x(F(x) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(x,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y))))$$

$$\forall x\,(F(x) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(x,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y))))$$

Hver kvantor har en rekkevidde/***skop.***

Dette er den delen av formelen som den virker på.

Kvantorer ***binder*** forekomster av variabler i sitt skop, men ikke alle:

En forekomst av en variabel kan stå i skopet til flere kvantorer, men er bare bundet av en av dem, nærmere bestemt av den med rett variabel som har minst skop. (x i $\forall x$ er også bundet av $\forall x$.)

Variabelforekomster som ikke er bundet, er ***frie***.

$$\forall x \, (F(x) \rightarrow \exists y \, (P(y) \land K(x,y) \land \forall x \, (R(x) \rightarrow E(x,y))))$$

$$\forall x \, (F(x) \rightarrow \exists y \, (P(y) \land K(x,y) \land \forall z \, (R(z) \rightarrow E(z,y))))$$

Substitusjon

- A(x/a) er resultatet av å sette inn a for alle frie forekomster av x i A.

$$(F(x) \to \exists y\, (P(y) \wedge K(x,y) \wedge \forall x\, (R(x) \to E(x,y)))) \ (x/a)$$

$$= (F(a) \to \exists y\, (P(y) \wedge K(a,y) \wedge \forall x\, (R(x) \to E(x,y))))$$

Sannhet av formler defineres i forhold til tolkninger.

$\forall$x A er sann i tolkningen I med domenet D

hviss

A(x/a) er sann (i I) for alle a i D.

$\exists$x A er sann i tolkningen I med domenet D

hviss

A(x/a) er sann (i I) for en a i D.

$$I \models A$$

I gjør A sann

A er sann i tolkningen I

Når I er tolkning med domene D:

$$I \models \forall x\, A$$

hviss

$I \models A(x/a)$ for alle a i D

$$I \models \exists x\, A$$

hviss

$I \models A(x/a)$ for (minst) en a i D

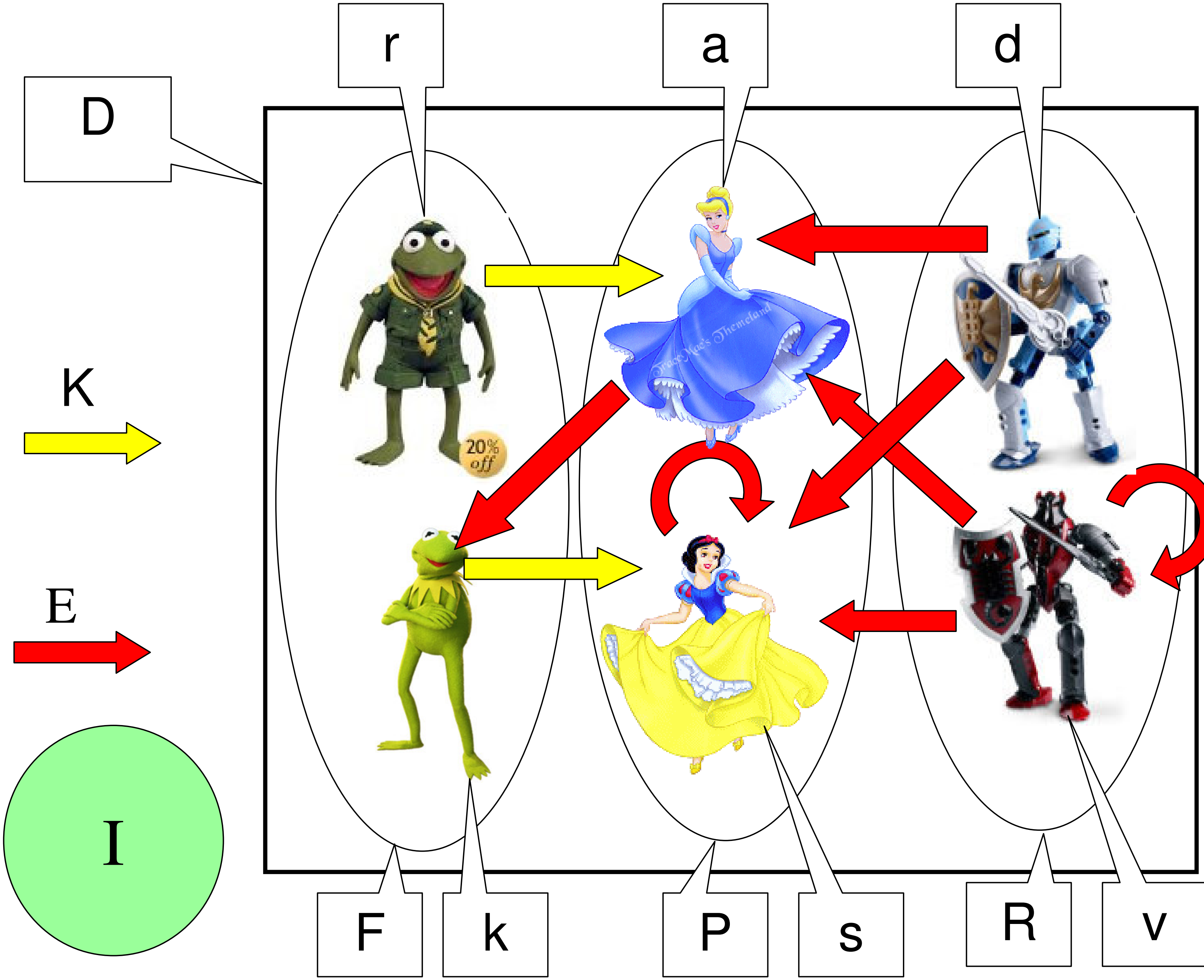

r
a
d
D
K
E
I
F
k
P
s
R
v

$$I \models \forall x\,(F(x) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(x,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y))))$$

hviss

$$I \models F(r) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(r,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$ og

$$I \models F(a) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(a,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$ og

$$I \models F(d) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(d,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$ og

$$I \models F(k) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(k,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$ og

$$I \models F(s) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(s,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$ og

$$I \models F(v) \rightarrow \exists y\,(P(y) \wedge K(v,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$

$$I \models \exists y\,(P(y) \wedge K(r,y) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,y)))$$

hviss

$I \models P(r) \wedge K(r,r) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,r))$ eller

$I \models P(a) \wedge K(r,a) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,a))$ eller

$I \models P(d) \wedge K(r,d) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,d))$ eller

$I \models P(k) \wedge K(r,k) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,k))$ eller

$I \models P(s) \wedge K(r,s) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,s))$ eller

$I \models P(v) \wedge K(r,v) \wedge \forall x\,(R(x) \rightarrow E(x,v))$

$$I \models \forall x\, (R(x) \to E(x,a))$$

hviss

$I \models R(r) \to E(r,a)$ og

$I \models R(a) \to E(a,a)$ og

$I \models R(d) \to E(d,a)$ og

$I \models R(k) \to E(k,a)$ og

$I \models R(s) \to E(s,a)$ og

$I \models R(v) \to E(v,a)$

Modell/motmodell

- Hvis A er sann i en tolkning, sier vi at tolkningen er en ***modell*** for A.

- Hvis A er gal i en tolkning, sier vi at tolkningen er en ***motmodell*** for A.

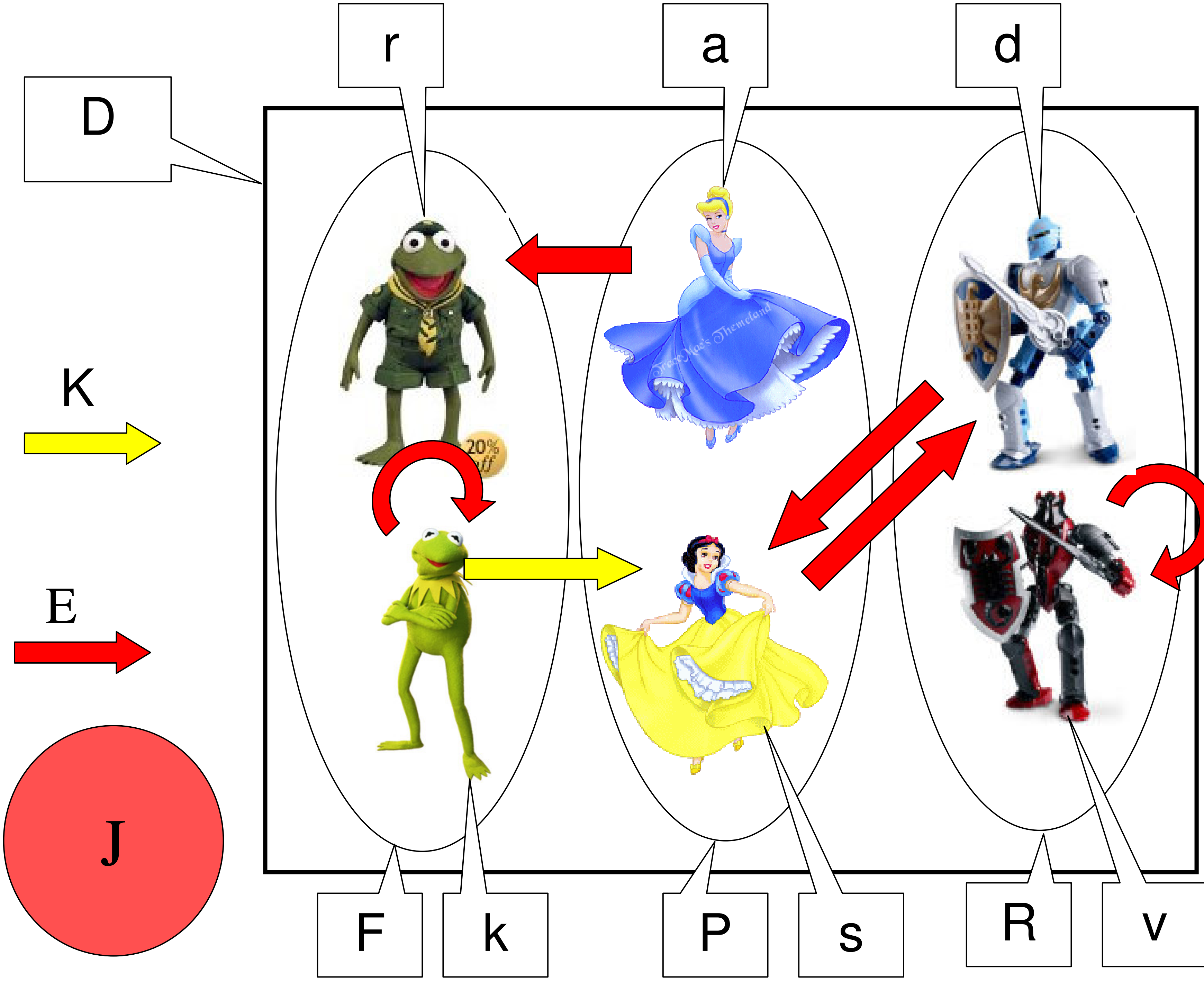
r
a
d
D
K
E
J
F
k
P
s
R
v